

بانکداری الکترونیکی

مهندس امیر علیخانزاده

24 B@nking

علوم پایه

سرشناسه	: علیخانزاده، امیر، ۱۳۳۵-
عنوان و نام پدیدآور	: بانکداری الکترونیکی / تألیف امیر علیخانزاده.
مشخصات نشر	: بابل: علوم رایانه، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۷۲ ص.: مصور، جدول.
شابک	: ۳۵۰۰۰ ریال: ۲-۶۹-۸۹۹۶-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: واژه‌نامه.
موضوع	: انتقال الکترونیکی وجوه.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۷ ب ۲ ا ۸ / HG ۱۷۱۰
رده‌بندی دیوبی	: ۳۳۲/۱۷۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۶۲۴۹۴۴

www.olomrayaneh.net

تلفن: ۰۱۱۱-۳۲۶۰۷۷۲

بابل، صندوق پستی ۸۹۱-۴۷۱۳۵

علوم رایانه

بانکداری الکترونیکی
تألیف: مهندس امیر علیخانزاده
ناشر: علوم رایانه
چاپ اول: زمستان ۱۳۸۷
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۲-۶۹-۸۹۹۶-۹۶۴-۹۷۸
حروفچینی و صفحه‌آرایی: علوم رایانه
قیمت: ۳۵۰۰ تومان

تهران. خیابان انقلاب، خیابان اردیبهشت، نبش وحید نظری، شماره ۲۷۶ - تلفکس: ۶۶۴۰۰۱۴۴-۶۶۴۰۰۲۲۰

فهرست مطالب

فصل اول : پول

۱-۱. مقدمه	۷
۱-۲. پیدایش پول	۷
۱-۳. ویژگی های پول	۱۰
۱-۴. گذری کوتاه بر نقش پول در اقتصاد	۱۲
۲-۱. اصول کلی تبادل الکترونیکی داده ها	۵۲
۲-۲. تعاریف تبادل الکترونیکی داده ها (EDI)	۵۶
۲-۳. استانداردهای تبادل الکترونیکی داده ها (EDI)	۵۸
۲-۴. انواع تبادل الکترونیکی داده ها (EDI)	۵۹
۲-۵. مزایا و هزینه های استفاده از تبادل الکترونیکی داده ها در تجارت بین المللی	۶۰
۲-۶. مزایای تبادل الکترونیکی داده ها از دیدگاه های دیگر	۶۱
۲-۷. محدودیت های اجرای تبادل الکترونیکی داده ها (EDI)	۶۲
۲-۸. EDI در سطح جهانی	۶۳
۲-۹. اقدامات اخیر سازمان ملل	۶۴
۲-۱۰. EDI در ایران	۶۵

فصل هشتم: انتقال الکترونیکی وجوه (EFT)

۱-۱. مقدمه	۶۹
۱-۲. مفهوم انتقال الکترونیکی وجوه (EFT)	۶۹
۱-۳. اهمیت و جایگاه انتقال الکترونیکی وجوه	۷۱
۱-۴. مزایا و ویژگی های به کارگیری انتقال الکترونیکی وجوه	۷۲
۱-۵. نحوه عملکرد انتقال الکترونیکی وجوه	۷۴

فصل نهم: سیستم سوئیفت (SWIFT)

۸-۱. مقدمه	۷۹
۸-۲. تعریف سوئیفت (SWIFT)	۸۰
۸-۳. تاریخچه سوئیفت	۸۰
۸-۴. مزایا و اهمیت سوئیفت	۸۱
۸-۵. سازمان سوئیفت	۸۵
۸-۶. کاربرد و کاربران سوئیفت	۸۵
۸-۷. راهکار عمل سوئیفت	۸۷
۸-۸. شرایط پذیرش عضویت یک کشور در سوئیفت	۸۹
۸-۹. شبکه سوئیفت	۸۹
۸-۱۰. تحولات جدید در سیستم سوئیفت	۸۹

فصل دوم : تحول و تکامل بانکداری

۱-۱. مقدمه	۱۵
۱-۲. تاریخچه پیدایش بانکداری	۱۵
۱-۳. اهداف و وظایف اولیه بانک ها	۱۸
۱-۴. تحول و تکامل بانکداری	۱۹
۱-۵. وظایف بانک ها	۲۱

فصل سوم : صرافی و بانکداری در ایران

۲-۱. مقدمه	۲۳
۲-۲. آغاز بانکداری در ایران	۲۳
۲-۳. فعالیت سرمایه گذاران خارجی	۲۳
۲-۴. بانک های ایرانی با سرمایه ایرانی	۲۴

فصل چهارم : سیر تکاملی بانکداری

۳-۱. مقدمه	۲۶
۳-۲. سیر تکاملی نظام بانکداری (از مکانیزاسیون تاکنون)	۳۶
۳-۳. شیوه های عرضه خدمات مالی بانک ها	۳۰
۳-۴. بانکداری الکترونیکی	۳۱

فصل پنجم : فناوری اطلاعات و تجارت الکترونیک

۴-۱. مقدمه	۳۲
۴-۲. تقسیم بندی مباحث مربوط به فناوری های الکترونیک (E-Tech)	۳۴
۴-۳. تجارت الکترونیک	۳۶

فصل ششم: تبادل الکترونیکی داده ها (EDI)

۵-۱. مقدمه	۵۴

فصل نهم: سیستم شتاب

۹-۱. مقدمه	۹۲
۹-۲. تعریف سیستم شتاب	۹۲
۹-۳. ضرورت استفاده از سیستم شتاب	۹۳
۹-۴. تولد طرح شتاب	۹۳
۹-۵. شتاب در چند فاز	۹۴
۹-۶. تدوین مقررات	۹۴
۹-۷. شتاب در عمل	۹۵
۹-۸. کیفیت خدمات شتاب	۹۵
۹-۹. زیرساخت‌های لازم جهت استفاده از سیستم شتاب	۹۶
۹-۱۰. مزایای استفاده از سیستم شتاب	۹۷
۹-۱۱. مشکلات شتاب	۱۰۰
۹-۱۲. لزوم تکمیل طرح شتاب	۱۰۱
۹-۱۳. طرح شتاب خارج از مرزهای جغرافیایی	۱۰۱

فصل دهم: کانال‌ها یا روش‌های مختلف ارائه خدمات بانکی

۱۰-۱. مقدمه	۱۰۳
۱۰-۲. معرفی کانال‌های ارائه خدمات بانکی	۱۰۳
۱۰-۳. ارائه خدمات بانکی از طریق شعبه	۱۰۴
۱۰-۴. ارائه خدمات بانکی از طریق تلفن و فاکس (تلفن‌بانک)	۱۰۵
۱۰-۵. ارائه خدمات بانکی از طریق دستگاه خودپرداز (ATM)	۱۰۵
۱۰-۶. پایانه فروش (POS)	۱۰۹
۱۰-۷. دستگاه کارت‌خوان (Pin Pad)	۱۱۱
۱۰-۸. ارائه خدمات بانکی از طریق کیوسک‌های اطلاعاتی	۱۱۲
۱۰-۹. ارائه خدمات بانکی از طریق تلویزیون‌های کابلی	۱۱۳

فصل یازدهم: بانکداری سیار (موبایل)

۱۱-۱. مقدمه	۱۱۴
۱۱-۲. بانکداری سیار و بانکداری از طریق پیام کوتاه (SMS)	۱۱۵
۱۱-۳. بانکداری از طریق سرویس پیام کوتاه (SMS BANKING)	۱۱۵

۴-۱۱. استانداردها و پروتکل‌های مورد استفاده در بانکداری

سیار	۱۱۶
۴-۱۱. بانکداری سیار در سایر کشورها	۱۱۹
۴-۱۱. بانکداری سیار در ایران	۱۲۱
۴-۱۱. آینده بانکداری سیار	۱۲۴
۴-۱۱. تلفن همراه، کیف پول همراه	۱۲۴

فصل دوازدهم: آشنایی با پرداخت‌های الکترونیک

۱۲-۱. مقدمه	۱۲۷
۱۲-۲. چرا پرداخت الکترونیک؟	۱۲۷
۱۲-۳. پیشرفت IT و امنیت آن	۱۲۹
۱۲-۴. سیستم‌های پرداخت الکترونیک	۱۲۹
۱۲-۵. نگاهی به زوایای مختلف پرداخت‌های الکترونیک	۱۳۱
۱۲-۶. سیستم‌های پرداخت خود	۱۳۲
۱۲-۷. ابزارهای پرداخت الکترونیکی	۱۳۳
۱۲-۸. سیستم‌های پرداخت مبتنی بر کارت‌ها	۱۳۴
۱۲-۹. پول	۱۳۷
۱۲-۱۰. تاریخچه‌ای کوتاه از چک	۱۴۷

فصل سیزدهم: بانکداری اینترنتی

۱۳-۱. مقدمه	۱۵۴
۱۳-۲. تعریف بانکداری اینترنتی	۱۵۴
۱۳-۳. انواع بانکداری اینترنتی	۱۵۵
۱۳-۴. رشد بانکداری اینترنتی	۱۵۶
۱۳-۵. مزایای رشد بانکداری اینترنتی	۱۵۷
۱۳-۶. معایب رشد بانکداری اینترنتی	۱۵۹

فصل چهاردهم: مروری بر تجربه چند کشور در زمینه بانکداری الکترونیک

۱۴-۱. مقدمه	۱۶۱
۱۴-۲. سیستم بانکداری سنگاپور	۱۶۱
۱۴-۳. بانکداری الکترونیک در استرالیا	۱۶۵
واژه‌نامه فارسی به انگلیسی	۱۶۸

مقدمه

در سال‌های اخیر، رشد روز افزون فناوری اطلاعات و ارتباطات، علوم کامپیوتر و افزایش چشمگیر نقش آن‌ها در کلیه سطوح و رشته‌های مختلف موجب شده است تا جوامع و کشورهای متعددی به این صنعت بسیار مهم و موثر روی آورده و برای آن اهمیت و جایگاه خاصی قائل شوند و برنامه‌های توسعه خود را به کمک آن تسریع بخشند. در این میان توسعه ارتباطات و اینترنت به این حرکت شتاب خاصی بخشیده است به نحوی که در سایه پیشرفت‌های اخیر "فناوری اطلاعات و ارتباطات"، مباحث کاملاً جدیدی که تا چند سال قبل وجود نداشتند، یا به عرصه ظهور گذاشتند. در این ارتباط، شاید به ده‌ها مبحث جدید برخورد کنیم که با پسوند "مجازی" و یا "الکترونیک" معرفی شده‌اند به نحوی که خیلی از آن‌ها به تنهایی به رشته‌ها و یا گرایش‌های مختلف دانشگاهی آن هم در سقاطح گوناگون تبدیل شده‌اند مانند تجارت الکترونیک، آموزش الکترونیک، دولت الکترونیک، شهر الکترونیک، جرایم الکترونیک، کتابخانه الکترونیک، مجلات و روزنامه‌های الکترونیک، نمایشگاه‌ها و تورهای الکترونیک و ده‌ها مبحث جدید دیگر. در این میان مبحث "بانکداری الکترونیک" به عنوان یکی از زیرساخت‌های اصلی تجارت و کسب و کار الکترونیک از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. با توجه راه‌اندازی رشته فناوری اطلاعات (IT) در اکثر دانشگاه‌ها و نیز وجود رشته‌های بازرگانی، مدیریت، اقتصاد و بانکداری و نیز سایر رشته‌های مرتبط، وجود مرجع خاصی در خصوص "بانکداری الکترونیک" بیش از هر زمانی احساس می‌شود. در کتاب حاضر که حاصل تحقیق و تجربه تدریس مبحث فوق در مراکز آموزشی مختلف بوده است، سعی شده است از آخرین مباحث و تحقیقات فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده شود. مسلماً اهمیت و فایده چنین مراجعی که کاملاً جدید بوده بر اهل فن پوشیده نیست. ضرورت مطالعه و آشنایی با مطالب این کتاب نه تنها برای دانشجویان رشته‌های مرتبط لازم و ضروری می‌باشد، بلکه مطالعه آن به تمام مدیران و کارشناسان بخش‌ها، سازمان‌ها و شرکت‌های "فناوری اطلاعات و ارتباطات" نیز توصیه می‌شود. با تمام کوششی که در راه تألیف کتاب حاضر به عمل آمده، مجموعه حاضر خالی از اشکال نمی‌باشد. لذا از تمام اساتید ارجمند، صاحب‌نظران و دانشجویان محترم استدعا دارم تا با نظرات و پیشنهادات خود اینجانب را در تکمیل این مجموعه راهنما باشند و امیدوارم کتاب فوق مورد توجه جامعه انفورماتیک کشور قرار گیرد.

در خاتمه از همکاری صمیمانه پرسنل پرتلاش و نیز عنایت خاص جناب آقای مهندس جعفرنژاد مدیریت محترم انتشارات علوم رایانه تشکر و قدردانی می‌گردد.

امیر علیخانزاده

زمستان ۱۳۸۷